

LO CAMPANAR DE REUS

REDACCIÓ

Y

ADMINISTRACIÓ

carrer de Jesús número 8

REUS.

SETMANARI HUMORÍSTICH

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Un trimestre. 4 rals.

Un any. 14 »

Números atrassats. . . 4 cots.

SE VENT A 2 QUARTOS PER TOT ARREU

¡ FORTUNY !

Precis es, estimats lectors, apartarnos per un instant del caràcter humorístich y festiu d'aquest periòdich pera ocuparnos en sas columnas de las eminentes glorias que eixiren de nostra ciutat, puig que prou s'ho mereix aquell geni que fou l'admiració del mon y l'enveja del mateix art.

¿ Qui no 'l coneixia ? ¿ Qui no ha sentit anomenar a Fortuny ? ¿ Qui no ha sentit ressonar son nom, desde 'l mes reduhit espay del univers, al mes gran ? ¿ Qui ignora que Fortuny fou una celebritat sens límits y que son miraculós pinzell adquirí una fama portentosa, tant honrosa com justa ?

Lo dia 11 de aquest mes, corresponent al any 1838, vingué al mon, per honrar nostra ciutat, en Marian Fortuny, rublert ja de llors y de llobansa y aixis continú, sempre en mitj d'una aureola d'immensa felicitat, per sa reconeguda predisposició per la pintura, hasta 'l dia 24 de Novembre de 1874, en que son cos baixá á la tomba, no per permaneixen en ella inmóvil y fret, com la generalitat dels demés sers, sinó per fer encàr mes gran y mes popular son nom, com aixis ha succehit.

Durant sa vida, foren sempre sos mes habituals treballs lo dibuix y la pintura; en lo primer, s'hi coneixia l'estudi, y en la segona la perfecció.

Ja may de son pinsell, pogué sortir una obra mal acabada. Aixó en éll no era possible, puig lo dibuix, l'estudiaba y la pintura la profundisava.

En tots sos hermosos quadros, que com joya pre-

ciada's guardan, s'hi veu la més exacta naturalitat en cada hù dels pensaments que forman lo conjunt del obra. En ells no hi busqueu cosas estranyas, ideas rancias, accions exageradas, posicions estravagants. Res d'aixó. Aixó an ell 'l hi era desconegut.

Paissatjes, costums, planuras, rius, montanyas, aucells, mars, y tot lo més bell y admirable que criá l'omnipotent naturalesa, tot se veu en sos quadros tant pur, deliciós y sorprendent com ho es al natural.

¡ Pobre Fortuny ! Ab sa mort deixá en lo mon un buit molt difícil d'omplir. Ningú ho pot duptar.

Ell fou mentres va viurer l'orgull, no sols del poble que 'l tingué per fill, sinó de tot lo mon. Tothom admirava ab pasmosa estranyesa son talent per la pintura, tothom aplaudia sos grans pensaments, tothom admirava sas obras, com avuy encàr las estiman y las estimarán eternament las generacions venideras, puig que sos treballs ja may quedarán resagats per lo transcurs del temps, may quedarán olvidats, may perdrán son mérit, ans al contrari, ab lo temps potser tindrán mes preu, serán mes estimats y adquiriran mes fama, igual com ha passat ab lo célebre *Quijote* del immortal Cervantes, y altres.

¡ Enorgullimse, reusenses ! de que nostra ben volguda ciutat, haja tingut per tots los distints rams de las ciencias, un fill que las ha sapigudas cultivar y aplicar ab tota sa estensió, millor, si aixis se pot dir, que cap d'altre de las Nacions Estrangeras: de Reus nasqué aquell Mata que ab sa filosofia y ciencias médicas, ocupá un honrós lloch en la Nació espanyola; de Reus fou fill aquell Prim, tant noble y tan brau, que l'imperi marroquí encàr tremola sols al sentir son

nom; á Reus vingué al mon aquell Bofarull que está essent una celebritat per las Lletres; en Reus veígi los primers raigs del sol, aquell llauger papallonet conegut per Rosa Mauri, y en fi, de Reus, sortiren altres eminencias que han sigut y serán sempre las llumbreras mes esplendorosas no sols d'aquesta il·lustrada ciutat, sino del mon enter.

Procurem, donchs, conservar eternament la memoria de tant estimats patricis y rendimlos un lloable tribut, en justa paga de son reconegut mérit.

No permetem de cap manera que ab la succesió de generacions quedin deixats al olvit. No consentim que eos noms, ab lo trascurs del temps, vaigin perdentse per l'ample espay del univers. Fem los medis possibles perque tots los pobles y todas las personas, los mantinguin perentnment en sa memoria y procurem donárloshi tota la celebritat y benhauransa de que s'han fet acreedors, tant lo mateix Fortuny, com tots sos demés patricis.

Femho aixis, segurs de que ho trobarem recompensat y 'ns farem també dignes y apreciats de nostres sucesors, que aplaudirán y acullirán de bon grat nostres recorts.

J. DEU. (*Campaner*).

CARTA

DE UN TROMPA AGRAVIAT Á UNA MODISTA DESDENTOSA.

Tuyetas ; cor depravat,
vestit de enganyosa pompa,
¿ qué l'ha fet lo pobre trompa
per deixar-lo tant trompat ?

No crech que puguis dir pas
que m' he separat del tracte;
i si no 's pot ser mes exacte!
i si sempre he dut lo compás!

i Si 'era tanta ma fal-lera
y ma constancia era tanta,
que aprofitaba ab fé santa
fins los compassos d' espera!

i Si arrastrat per la passió
devant d' alla hont tu treballas
no s' hi estan mes las ventallas,
que jo al teni un calderó!

i Y en fi, si may un perque,
l' he donat, ni un que senti!
i si desde que 'm vas da 'l sí
may mes he pogut da 'l re!

¿Per qué, donchs, ma dolsa pau,
has trencat, y m' alegria,
y fas que 'm trobi avuy dia,
ab cinch bemols en la clau?

¿Per qué m' has donat, ingrata,
tres anys d' engunia y de pena,
y 'm tombas ara l' esquena,
sens acabar la fermata?

i Massa que ho se 'l qu' es aixó!
i Densá qu' aquell teu cosí
ab tu está d' alta, per mi,
t' has abaixat mes d' un tó!

i Es ben clar i; naturalment i
i un altra 't fá la segona,
y ara ja poch se t' endona,
del meu acompanyament!

Com ton cosí te mes gall
y tu tens tant fi l' oído,
dius: l' or es un sostenido,
que no m' el pot da 'l metall.

i Que n' hi sigut de talós!
Ara comprench, i ay de mi!
que 't fessis tips de costí,
si era 'l cosí de carn y os!

Ara comprench lo que 'm deyas:
—Avuy ja he fet sis ullets.
Jo pensaba: i Quins ditets!
i Y eran d' ull! Gran mal t' en feyas.

Y quant fugias depressa,
per acabá uns entredors,
i poch me creya qu' alló fos,
per transportarme la pessa.

Es dir que jo, com un gueto,
manso y crach, i pensanhi suo!
creya fé 'l tenor d' un duo,
y feya 'l baix d' un terceto.

Y 'l pitjó es que ab tants esplins,
Y tocant sempre d' escama,
Tuyas, vaig cobrar la fama,
de musich dels redolins.

Y estich tant descreditat,
que quant toco en algun ball,
dihuen tots al senti 'un gall:
i Lo trompa, ja s' ha tallat!

i Que n' ets, d' ingrata, criatura!
i y que me n' has fet passar!
i Quant penso 'l que 'm va costar,
de pendrel la embocadura!

Y que impulsat per la gana
de casarme y fer calaix
he fet jo tot paper baix
fins lo baix d' americana.

Tinch bascas, lo cor se 'm gela,
y 'm vé un desitj endiablát,
de darté un bon estofat,
pero penso: ¡Fa sarsuella!

¿Mes, com me venjaré en forma?
i Venjar-me d' una modista!
i Perdoná-la! aixó es d' artista
y fa final de la NORMA.

T. ESCODA Y C.^a

N. N.

I.

Anem á donar á conèixer al públich un actor en
que ningu ha fixat sa atenció; ni tant sols l' empresa
que 'l contracta.

¿Saben son nom? No: ningu 'l sap. Lo mateix ac-
tor arriba á d'uptar de com se diu, en vista de sa ma-
leida sort, que l' obliga á figurar sempre en los
anuncis de las funcions baix l' anónim representat
per eixas dos lletras fatals N. N., que matemàticament
espressadas, tenen un valor de O.

II.

No obstant l' actor de que tractem es necessari; á
voltas ho es tant com lo galan jove, y hasta hi ha
comedias en que son desenllás sols se troba ab una
sortida seva.

¿No ha endevinat encar lo lector qui es aquet tipo
principal?

Donchs ara ho sabrá.

III.

Figureus un home que s' diu, per exemple, Joan
Trocas, que ha nascut ab irresistible afició al Teatre,
que no pot viurer sinó sobre las taulas, que adora l'
art escenich, y que 's dedica, sens mes elements que
sa loca afició, á la carrera Teatral.

Té perfet l' us de la paraula, pro aquesta condició
cabalment l' hi es completament inútil. Pel cas, lo
mateix serviria sent mut.

Tal vegada sa sort l' hi obliguí á no enrahonar may
sobre l' escena; pot ser ja conta trenta anys de car-
rera artistica y encara may ha dit al públich: «eixa
boca es meua.»

Es un actor general: lo mateix treballa en la trage-
dia que en lo sainete; tots los papers l' hi estant bé;
may l' han aplaudit, pro tampoch no l' han xiulat
may.

IV.

Los papers que generalment desempenya son los
de criat: en ells sol ser una especialitat y 'ls caracte-
rista d' un modo admirable.

Aquest es l' actor mes aficionat al coloret y á las
perrucas. Si té grans aspiracions, si abriga l' esperan-
sa d' arribar algun dia á dir devant del públich lo que
'ls actors ne dihen una tirada de versos, llavors, per
cridar l' atenció del Director d' escena ó de un actor,
procura en sos papers muts fer algun moviment que
demostrí que te sanch de cómic en sas venas.

V.

Joan Trocas, puig que ja l' hi hem comensat á do-
nar aquest nom per suplir las dos ignominiosas *enes*
que ocultan son verdader nom, somnia totas las nits
ab triunfos artístichs, que 's desvaneixen devant lo
cartell abont figura lo repartiment de la comedia que
s' executa.

Suposeuse la desgracia de Joan Trocas, que encar
no ha lograt veurer son nom ab lletras de imprenta y
que en los cartells sempre figura aixís,

Un criat N. N.

No suposeu per aixó que fassi unicament papers
de tant escassa importancia, com lo de un criat sens
nom; no. En sa llarga carrera artistica ha fet de rey
algunas vegadas, y pot ser d' emperador, pero sempre
de reys y emperadors que han passat per l' escena
sens dir una sola paraula.

Per regla general, los papers encomanats á Joan
Trocas, son los següents: cavaller primer; una som-
bra; conceller quart; un arcalde, un Escribá, y en las
comedias de magia sol fer de diable segon ó de Géní
del mal.

Prefereix aquesta classe de obras, porque en ellas
pot posar mes de relleu sa part per caracterisar lo
personatge que l' hi está confiat, y s' embruta tota la
cara de negre, ó se l' ompla de polvos d' arros per fer
lo paper de sombra.

Joan Trocas somnia totas las nits, com havem dit,

ab glorias que probablemente may se realisarán, y 's
pinta en sa fantasía un cartell en lo qual si llegeix lo
següent;

El Duque. Juan Trocas.

O bé llegeix en un periódich un suelto concebut en
eixos termes:

«Los honors de la repeticio foren per Joan Trocas,
que va caracterisar son paper d' un modo magistral.
Lo públich lo feu sortir deu vegadas á la escena, ti-
rantli una corona de flors.

Donem la enhorabona al jove actor, verdadera es-
peransa del art dramátich, y que en tant poch temps
ha sapigut posarse á tal altura.»

La dispesera, que vé á portarli una especie de xo-
colate ó tal vegada á recordarli que l' hi deu una
mensualitat, desvaneix de prompte aquell somni de
alegria.

¡Compadeixem á Joan Trocas!

VI.

Pero, per fi va arribar lo dia de tant temps espe-
rat; s' han repartit los papers d' una obra nova que
te sexanta y tants personatjes qu' enrahonan. En ella
hi pren part tota la companyia. Lo pobre Joan reb
tremolant de emoció un d' aquells papers; lo menos
important de tots; pero que á la fi l' hi dona ocasió
per provar al públich, que no ha nascut mut.

Es un paper de *idem quart*, y 's reduheix á lo se-
güent:

— ¡ Ah !
— ¡ Viva !
— ¡ Quin escándol !
— ¡ La Duquesa !
— ¡ Celos !

Y aquestas cinch exclamacions, las primeras que
l' Joan Trocas ha pronunciat en la escena, després
de tants anys d' actor, lo tenen preocupadíssim. Las
ensaija á totas horas, fa mil gestos ridiculs y dona
tal importancia á son insignificant paper que l' direc-
tor d' escena en lo primer ensaig l' hi diu:

— No es aixó, home; no surti de la fila de cavallers
y no bellugui tant las mans.

Joan Trocas se sofoca y exclama interiorment:

— ¡ Envejias ! Aixís que vehuen que un comensa
á ser alguna cosa, l' hi tallan la corda.

Y convensut intimament d' aquesta veritat, s' en
torna á sa casa, consolantse ab la idea de que al fi
son nom figurará en lo cartell, mentres duri aquella
obra, en lloch de las dos boxornosas *enes*.

VII.

¡ Ilusions ! ¡ Somnis ! Adeu slau.

Arriba per fi lo dia del estreno, y un gran cartell
apareix al publich, per desesperació del pobre Joan.

Lo reparto de l' obra acaba d' aquest modo:

Personatjes.

Actors.

Cavaller 1. ^{er}	Pere Nicolau.
Idem 2. ^{on}	Carlos Boyos.
Idem 3. ^{er}	Domingo Llopéssisse.
Idem 4. ^{art}	N. N.

¡ Tant se val ! Lo pobre Joan será tota sa vida un
incógnit representat per aquestas dos lletras.

Y aixís n' hi ha molts al mon.

BIF-TECH.

CONVERSAS.

¡ Senyó Matheu !.. ¿ cap ahont vá ?

— ¡ Ola, Ignaci !.. ya ho pots veure;
cap á passeig. — ¿ No vol seure ?
— Seyém donchs. — ¿ Qué tal, que hi há ?
— Oh !.. fillet, jo no se res,
ni 'm vuy cuidar del que passa.
— Ja fa be — La pau de casa
no 'm la darán 'ls demés.
— ¿ Sap que la noya del forn
ha fugit ab un tinent ?
— ¡ Y ara noy ? — Tal com ho senti !
oh ¡ si ho sap tot l' encontorn !
— Ya 'm semblaba aquella chica
un poch fluixa de cervell.
— Ya ho pot di !.. quí 'n estornell !..
— Qué 'n tenia de palica !..

— ¿No ha reparat ab l' Ambrós, senyó Matheu?—No se res; com no 'm cuido dels demés....
—Lo que passa es asombrós!... ab la filla de la Clara per qui 's diu que està enredat....
—Ah, ja ho se, si m' ho ha contat punt per punt, la seva mare. Però jo trobo disculpa dintre sa casa mateixa.
— ¡ Com l'... qué diu l'... parat me deixa l'...
—Es dels seus pares la culpa. Si 'l 'guessin ben educat ja quant era petit, no hauria fet lo que ha fet que tant 'ls ha boxornat.

— Senyó Matheu, ¿no ha notat que li passa á don Magi?
—¿Qué sabré pobre de mi si no 'm cuido.... —M' han contat que tanta pompa y riqueza es deguda als embolics....
— ¡ Ah ja ho se l'... contes antichs d' una grandiosa empresa. Manegaba las cireras... y 's va arregl'... ell sap com.
—Y ara 's burla de tot hom, Y ara es un senyó de veras. Si s' hagués quedat pelat ni tampoch se 'l mirarian!
—Ja ho pot di l'... l' escupirian
— ¡ Vaya un mon desgavellat l'...
Lo xiu-xiu envenenat ja res respecta en lo mon: virtut y honor, per ell son maltractats ab crueltat.

ZARANDIETA.

ARRELS DE CAMPANAR.

Lo cambi d' imprenta y las demés milloras que 's poden observar en aquest número, nos obligaren á suspender sa sortida per una setmana.

Esperém de nostres lectors, estimarán, com fins ara ho han fet, nostres sacrificis, assegurantlosi encara, per un dels pròxims números, fer altres milloras; tot al objecte de fer lluhir tant com se puga á nostre émul *Lo Campanar de Reus*.

Saludem afectuosament y molt gustosos tornem lo cambi, als següents periódichs que s' han dignat visitar nostra redacció: *La Renaixensa*, *Lo Nunci*, *El Mosquito*, *L' Avi*, *El Ateneo Tarraconense de la clase obrera*, *La Campana de Gracia*, *La Bomba*, *La Calandria de la Costa*, *El Lucifer*, *L' Aureneta de Buenos Ayres*, *El Teléfono catalan*, *La Lluanera de Nova York*, *La Casaca*, *Lo Pandero* y molts altres.

Endavant sempre.

Varem llegir fa poch en un periódich que havia descarrilat un tren, no habenthi hagut altres desgracias personals més que tres vagons destrossats.

¡ Carambas! No sabiam que 'ls vagons fossin personas.

¿No 's recordan que no fa gayre temps se removia molt per aquesta ciutat la idea de construirse un teatre magnífic en la plassa de la Revolució?

Donchs, ja casi está fet, si bé ab alguna diferencia, puig s' hi ha construït un envalat per ball ab lo seu corresponent café y restaurant, que va en dansa cada diumenje, tarde y nit.

Ara no 's pensin qu' aixó siga una guixa.

A Tortosa, l' Ajuntament ha acordat fer tancar las tabernas á las deu de la nit.

Aquí á Reus se tancan á las nou..... del demati; pro, no vaigin depresa.... tot s' arreglará.

Lo periódich « El Mosquito » á fi y efecte de propagar l' afició y el progrés á las lletres, ha obert un certámen lliterari-artístich hont hi podran pendre part tots los que escriuen en llengua castellana y á mes tots quant sápiuen dibuixar, puig hi ha premits per una y altre cosa.

Encar que lo nostre setmanari siga catalá 'ns compayem en ferho públich, tant per la part de companyerisme com per lo be que reportan semblans cosas.

Hem rebut ab gran satisfacció la noticia de haver sigut pensionat per Roma nostre simpátich amich en Joanel Montserrat, que ho ha guanyat fent oposicions de arquitectura.

Hi ha un refrá que diu: qui sembra cull.

Axis mateix ha succehit á nostre amich per haver aprofitat los estudis.

A Madrid fan carreras de cavalls, y nosaltres carreras de badalls.

En los molts brindis pronunciats en lo *banquete* que 's verificá en la fonda de l' estació de Lleyda, ab motiu de la inauguració del ferro-carril de Lleyda á Reus y Tarragona 's va brindá segons hem vist en los periódichs, pel Rey, per la fusió de vias férreas, por los llassos de ferro, per las relaciones mercantils, pel director, pel consell de la compañía & c.

Es dir se va brindá per tot, menos pel modest empleat y l' sufert maquinista.

La corda sempre 's trenca per lo mes prim.

L' altre dia un subjecte molt conegut en aquesta ciutat, al passar per lo carrer de Monterols, va topat ab un toldo d' una botiga y va aixafarse lo barret, y no es aixó lo pitjor, sinó que dins del barret hi portava l' cap.

Ja 's comensan á trobar las consecuencias del estiu.

Los gossos d' aquesta ciutat, segons se 'ns ha dit, han tingut una important reunió á fi de evadirse de las bolas d' estrignina que l' ajuntament vol fer repartir.

No calia que 's reunissin, puig.... me sembla que ja poden estar sense cuidado.

A Paris fa alguns dias que hi va fer una gran nevada, deixant blancas totas las teuladas de las casas y ls carrers.

A Espanya ja fa molt temps que també hi neva.... miseria y companyia.

FABULAS.

VII.

L' OLI Y L' AYGUA.

Volia un, barrejar l' oli y l' aygua y no ho lograba may:
llensá l' ampolla al fi y al caurer l' oli, tot ell se va tacar.

Per forsa res volguén, que cap be porta lo fet sens voluntat.

JOSEPH VERDÚ.

RONDALLAS.

Va esser arrollat per un tren un home de port pobre pro decent.

Al anar á axecarlo, puig tots creyan qu' era cadavre, va ser molt gran la sorpresa d' ells al veurer que se incorpora sobre sas camas, s' axeca y s' decideix á anarsen.

¡ No 's assombreu! diu als admirats que l' anavan á socorre; no hi ha locomotora humana ni divina que puga pulverisá á un mestre d' escola: y va segui sa marxa.

Deu te conservi la vista, (deya un burton á un conegut seu qu' era molt xato). ¿Perqué dius aixó? (contesta l' aludit). Perque no tens nas per posarte las ulleras.

Un oradó de molta fama tenia la malehida costum, cada vegada que parlava en públich d' esgarraparse l' cap.

Un dia un amich seu l' hi digué: home no se com es que fas aixó ¿qué no veus qu' está molt lleig?

Lo qual l' hi replicá dihent: ¿has vist jamay, cap terra que produxeixi sense llaurarla?

EMBULLS.

SOLUCIONS DEL NÚMERO ANTERIOR.

XARADA 1.ª Ma-ho-ma.

ID. 2.ª Ca-fe-te-ra.

CONVERSA. Sistella.

MUDANSA. Poca, Moca, Foca, Roca, Toca, Loca, Boca.

ESCARXA CERVILLS. Campana.

ACENTÍGRAFO. Llántias, Llántias.

ENDEVINALLA. KLS. Cals.

GEROGLIFICH. Entre mitg dels grans poetas no 's veuen los petits.

XARADAS.

Esclamació es ma primera,
algo de dos tothom té
y l' meu tot es una cosa
que de l' América vé.

UN TONTO.

—¿De que morí ta tres-hú?
—Mori de tersa-segona.
—¿Y qui la tot, tant sols tú?
—No, junt ab la tres-quart Pona.

ELVIRA.

TRIÁNGUL.

Sustituir aquets pichs ab lletres que lleigidas orisontal y diagonalment, digui la 1.ª ratlla lo nom de un poble; 2.ª lo que no hi ha en gaires casas; 3.ª la que 's posa ab un menjá; 4.ª lo que estich jo; 5.ª una lletra.

PAU CORNADÓ Y G.

SEMBLANSAS.

Ab que se semblan los soldats de cavall y las arangadas?

CORRESPONDENCIA PARTICULAR.

Un mort del sígle passat: En son article hi ha personatjes que ni voste mateix sap qui son. Per lo tant, no fa.—F. Escoda y C.^a Está molt bé y gracias. Envihi.—Alarma: Anirá algo.—Ros Groch: Id. son sonet.—Rita Brillu: Ho mirarem.—Rosbel: Anirá.—P. Cornadó y Garreta: Anirá algo.—Zarandiet: Vaigi enviant.—Conrat Salvat: Hi ha massa paraulas que sobran.—Flaviol: Vosté es molt romansó.—Un tonto: Anirá part de lo que 'ns envia.—R. Sardor: No copi-hi.—Roseta: Pts; anirá. Descifri el geroqlifich.—Tereseta del Hort: á robar á la montanya.—P. Gitanu: anirá una endavinalla.—Sinto l' fanalé: Los seus fanals fan mala cara.—Fricandó: Anirá algo.—Enrique Roig: De entre unas hojas, de un libro ya viejo, sus versos copiaba, un chico muy necio etc.—Lo juheu del arrabal: Insertaré algo.—Barberet: Anirá; envihi.—Amich del Campaner: Id. alguna cosa.

Las demés cartas no contestadas son á pendrer las aguas á l' Esplugu.

Desde aquest número en endavant, sols se contestará la correspondencia rebuda hasta la nit del dimecres.

ESTAMPA DE TORROJA Y TARRATS
Carrer Major núm. 11.

Si aquí abandonan als uns—y donan protecció als altres,
¿cóm no hem de ballar contents—si 'ls protegits som nosaltres?